

стабільної діяльності підприємства в поточному та стратегічному періодах.

Список літератури: 1. Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко ОМ. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія. - К.: Лібра, 2003. - 280 с. 2. Економіка підприємства / За ред. С.Ф. Покрозивного - К.: КНЕУ, 2002. - 528 с. 3. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. / Л. І. Донець, Н. В. Вашенко. - К.: Центр навчальної літератури, 2008. - 239 с. 4. Ткач В. О. Економічна безпека в умовах ринкових відносин / В. О. Ткач // Європейський вектор економічного розвитку. - 2011. - № 1 - С. 228 -234. 5. Васильків Т.Г. Економічна безпека підприємства в Україні: стратегія та механізми зміцнення : моногр./ Т.Г. Васильків ; Національний інститут стратегічних досліджень. -Львів, 2008.

Надійшла до редколегії 24.10.2013

УДК 658

Стратегія забезпечення економічної безпеки підприємств /О.О.Фальченко, Ю.С. Глушач // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ «ХПІ». – 2013. - № 66 (1039) - С. 157-160. Бібліогр.: 5 назв.

В статті проводиться дослідження стратегічних напрямків забезпечення економічної безпеки підприємств.

Ключеві слова: економічна безпека підприємств, стратегія, стратегічні напрямки, розробка стратегії

Research of strategic directions of providing economic safety of enterprises is conducted in the article.

Keywords: economic safety of enterprises, strategy, strategic directions, development of strategy

УДК 320

О. В. МЕЛЕНЬ, канд.екоп.наук, НТУ «ХПІ»

Ю. В. СИДОРЕНКО, студент НТУ «ХПІ»

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

В статті досліджено науковий доробок щодо сутності понять фінансової стійкості та економічної безпеки підприємства. Показано істотність фінансової стійкості як складової економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість, економічна безпека, зовнішні і внутрішні фактори, фінансова незалежність.

Вступ. У сучасних умовах конкретного етапу економічного розвитку країни, який визначається нестабільністю економічної системи та іншими дестабілізуючими чинниками, суб'єкти господарювання самостійно планують

© О. В. Мелень, Ю. В. Сидоренко, 2013

та здійснюють фінансово-економічну діяльність. При цьому забезпеченню стабільності, економічної безпеки та прогнозуванню можливостей економічного зростання приділяється особлива увага. Досягнення цього рівня функціонування неможливе без розглядання такого показника, як фінансова стійкість. Оскільки саме фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, постачальників, власників. Тому одним із найважливіших завдань, що постають перед вітчизняними підприємствами для підтримки економічної безпеки, є підвищення рівня фінансової стійкості.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Поняття фінансової стійкості та розгляд її як складової економічної безпеки висвітлено в багатьох працях як вітчизняних, так і іноземних авторів. Значний внесок зробили М. П. Андрющенко, О. В. Озаріна, В. Л. Ортинський, Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський, В. М. Шликов, Т. Г. Логутова, Д. І. Нагаєвський, Б. Є. Грабовецький, О. С. Філімоненков, В. М. Родіонова, Г.В. Савицька, М.А. Федотова, П. Є. Житний, В. В. Тищенко, та інші.

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення сутності фінансової стійкості підприємств і її значення як складової економічної безпеки підприємства.

Результати досліджень. Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов успішної і стабільної роботи підприємства в ринкових умовах. Якщо підприємство фінансово стійке і платоспроможне, то воно має ряд переваг перед іншими підприємствами такого ж профілю при отриманні кредитів, залученні інвестицій, у виборі постачальників і в підборі кваліфікованих кадрів. Чим вища стійкість підприємства, тим більш воно незалежне від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури і, отже, тим менше ризик банкрутства. Враховуючи важливість показника фінансової стійкості підприємства в оцінці загальної економічної безпеки підприємства передусім розглянемо сутність поняття економічної безпеки.

Досліджуючи низку наукових праць можна стверджувати, що багато науковців трактують поняття економічної безпеки по-різному. Так, за М. П. Андрющенком та О. В. Озаріною [1] економічна безпека підприємства — «це стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх погроз, при якому забезпечується стійка реалізація основних комерційних інтересів і цілей статутної діяльності».

Український вчений В. Л. Ортинський [2] трохи розширив поняття і визначив економічну безпеку підприємства як «захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різноваріантні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності».

Т. М. Іванюта та А. О. Заїчковський [3] розглядають економічну безпеку

підприємства як «систему створення механізму мобілізації й найбільш оптимального управління корпоративними ресурсами з метою найбільш ефективного їх використання і забезпечення стійкого функціонування того чи іншого підприємства, його активної протидії будь-яким негативним чинникам впливу на свою економічну безпеку»

Більш коротшим змістовно є визначення В. М. Шликова[4]. За його думкою економічна безпека підприємства - це «... стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних джерел небезпеки чи економічних загроз».

У той же час Т. Г. Логутова та Д. І. Нагаєвський [5] стверджують, що економічна безпека підприємства «є складною категорією, що характеризує здатність створеної на підприємстві системи протистояти дестабілізуючій дії внутрішніх і зовнішніх чинників з метою забезпечення ефективного використання його ресурсів (капіталу, персоналу, інформації, технології, техніки тощо), наявних ринкових можливостей (конкурентоспроможності), а також виконання інших статутних завдань у поточному періоді та на перспективу».

Аналізуючи думку вчених можна підсумувати, що економічна безпека підприємства характеризується такими критеріями, як: 1) захищеність від негативних впливів факторів зовнішнього і внутрішнього середовища; 2) здатність усунути або пристосуватися до загроз, що не позначаються негативно на діяльності підприємства; 3) найбільш оптимальне управління ресурсами для ефективного функціонування підприємства сьогодні та в перспективі. Інакше кажучи, економічна безпека – це стан підприємства, який характеризується стабільністю та стійкістю розвитку.

З огляду на це великий інтерес представляє вивчення фінансової стійкості як одного з показників економічної безпеки підприємства.

Б. Є. Грабовецький [6] ототожнює фінансову стійкість із платоспроможністю, рівновагою між власними та залученими засобами, незалежністю від випадковостей ринкової кон'юнктури і партнерів, довірою кредиторів і інвесторів та рівнем залежності від них, наявністю такої величини прибутку, який би забезпечив самофінансування.

О. С. Філімоненков [7] у своїй роботі стверджує, що фінансова стійкість — «це такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство платоспроможне». Тобто фінансово стійким підприємство можливо назвати в тому випадку, коли вкладені в підприємницьку діяльність ресурси окупаються за рахунок грошових надходжень, а отриманий прибуток забезпечує фінансування підприємства та його незалежність від кредиторів.

В. М. Родіонова, Г.В. Савицька і М.А. Федотова[8] представляють фінансову стійкість як таке становище фінансових ресурсів підприємства, їх

розподіл і використання, яке забезпечує розвиток підприємства завдяки зростанню прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику.

П. Є. Житний та В. В. Тищенко [9] трактують фінансову стійкість як основний компонент загальної стійкості організації, оскільки показник характеризує стабільне перевищення доходів над витратами. На їх думку, одержаний прибуток дає можливість підприємству розвиватися, а розвиток, в свою чергу, забезпечує економічну безпеку самого підприємства. Важливим є визначення меж фінансової стійкості, оскільки неплатоспроможність підприємства може бути наслідком недостатньої фінансової стійкості, а надлишкова фінансова стійкість може перешкоджати розвитку через збільшення витрат на збереження зайвих запасів і резервів. Фінансова нестабільність є причиною погіршення стану економічної безпеки підприємства, тобто неефективного функціонування господарського суб'єкта. Отже, політика підприємства із регулювання фінансової стійкості, а разом і економічної безпеки, повинна орієнтуватися як на вимоги ринку, так і на потреби розвитку організації. Таким чином, сутність фінансової стійкості визначається, окрім іншого, ефективним формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів.

Не можна не погодитись з науковцями щодо важливості показника фінансової стійкості. Спорідненими словами фінансовій стійкості є платоспроможність, рівновага, незалежність, розвиток, кредитоспроможність, стабільність. Всі ці визначення характеризують економічну безпеку підприємства, рівень протистояння дії зовнішніх та внутрішніх негативних чинників.

В сучасних умовах зважаючи на різнобічність показника фінансової стійкості П. Є. Житний та В. В. Тищенко [9] пропонують його структурувати. Науковці виділяють поточну, реальну, потенційну та формальну фінансову стійкість. Поточна фінансова стійкість - на конкретний момент часу. Потенційна фінансова стійкість пов'язана з перетвореннями і з врахуванням зовнішніх умов, що змінюються. Формальна фінансова стійкість створена і має підтримку держави ззовні. Реальна фінансова стійкість - в умовах конкуренції і з врахуванням можливостей здійснення розширеного виробництва.

Правильна оцінка фінансової стійкості, а отже і стану економічної безпеки підприємства, за сучасних умов господарювання конче потрібна як для його керівництва і власників, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів, державних органів. Показник фінансової стійкості підприємства цікавить і його конкурентів, але вже в іншому аспекті - негативному; вони зацікавлені в ослабленні позицій конкурентів на ринку.

Існують три загальновідомі показники [10], що характеризують фінансову стійкість підприємства: надлишок або нестача власних оборотних

коштів; надлишок або нестача власних оборотних коштів і довгострокових позикових джерел формування запасів; надлишок або нестача загальної величини основних джерел формування запасів. Ці показники відповідають показникам забезпеченості запасів і витрат джерелами їхнього формування. Після проведення розрахунків наведених вище показників за критерієм фінансової стійкості підприємство може бути віднесене до одного з чотирьох рівнів: абсолютна фінансова безпека, задовільна фінансова безпека, незадовільна фінансова безпека, критична фінансова безпека.

Кожне підприємство повинно прямувати до позитивного значення фінансової стійкості, тобто до створення достатнього обсягу фінансових ресурсів, що виступають гарантом своєчасності розрахунків з постачальниками, бюджетом та іншими ланками фінансової системи, подальшого економічного та соціального розвитку.

Одним із завдань оцінки стану економічної безпеки підприємства є пошук резервів підвищення його фінансової стійкості. Допомогти в досягненні цієї мети може внутрішній аудит [11]. Як правило, функції внутрішнього аудитора складаються з контролю функціонування та організації систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю – це виконання частини функції керівництва підприємства. Загалом служба внутрішнього аудиту відповідає перед керівництвом підприємства за постійне спостереження та контроль функціонуючих систем. Фахівці служби внутрішнього аудиту подають рекомендації з вдосконалення цих систем: експертизи фінансової і оперативної інформації; аналізу коштів, які використовуються для ідентифікації; виміру; класифікації та інформування; підготовки оглядів ефективності діяльності підприємства, включаючи нефінансові заходи керівництва; контролю за дотриманням українського законодавства і виконанням всіма підрозділами підприємства його внутрішньої політики щодо здійснення діяльності.

Таким чином, така організаційно-структурна складова на підприємстві, як внутрішній аудит або будь-який інший орган чи особа, що виконує функції внутрішнього аудиту може відслідкувати та попередити можливі погіршення фінансової стійкості на підприємстві.

Висновки. У ринкових умовах господарювання підприємство, як відкрита система, функціонує у складному зовнішньому середовищі, що характеризується нестабільністю та постійною динамікою. Таке середовище змушує керівництво підприємств та організацій швидко адаптуватися до нових умов, потребує знання законів розвитку та пошуку шляхів виживання в ринковій економіці, врахування чинників невизначеності та нестійкості економічного середовища. Кожен суб'єкт господарювання прагне досягти та підтримувати економічну безпеку. Запорукою економічної безпеки підприємства є його здатність функціонувати і розвиватись в умовах мінливого внутрішнього і зовнішнього середовища. Фінансова складова підприємства

вважається одним із провідних й вирішальних напрямків організації економічної безпеки підприємства, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси є «двигуном» будь-якої економічної системи.

Список літератури: 1. Андрющенко М. П., Озаріна О. В. Економічна безпека підприємства в аспекті ресурсного підходу [Електронний ресурс] / М. П. Андрющенко, О. В. Озаріна // Режим доступу: http://www.rusnauka.com/22_NIOBG_2007/Economics/24859.doc.htm 2. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко – К. : Права єдність, 2009. – 544 с. 3. Іванюта Т. М., Заїчковський А. О. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с. 4. Гесць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство/ Гесць В.М.: Монографія. – Харків: ВД “ ІНЖЕК”, 2006. – 240 с. 5. Логутова Т. Г., Нагаєвський Д. І. Економічна безпека підприємства: сутність, завдання та методи забезпечення [Електронний ресурс] / Т. Г. Логутова, Д. І. Нагаєвський // Режим доступу: <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/730/37.1.pdf?sequence=1> 6. Грабовецький Б. С. Економічний аналіз [Електронний ресурс] / Б. С. Грабовецький // Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/ekonomika/ekonomichniy_analiz_-_grabovetskiy_bye 7. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: Навч. посіб. — 2-ге вид., переробл. і допов. — к: МАУП, 2004. — 328 с.: іл. — Бібліогр.: с. 318-321. 8. Смірнова Т. О., Усатюк К. К. Фінансова стійкість підприємства [Електронний ресурс] / Т. О. Смірнова, К. К. Усатюк // Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvntu/21_11/196_Smi.pdf 9. Житний П. Є., Тищенко В. В. Фінансова стійкість підприємства і її вплив на економічну безпеку регіону [Електронний ресурс] / П. Є. Житний, В. В. Тищенко // Режим доступу: <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/2106/1/Gitni.pdf> 10. Нагорна І. І. Оцінка стійкої економічної безпеки промислового підприємства [Електронний ресурс] / І. І. Нагорна // Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ekpr/2008_19/nagorna.pdf 11. Немченко В. В., Іванченкова Л. В., Ткачук Г. О. Фінансово-економічна безпека та її значення в підготовці фахівців [Електронний ресурс] / В. В. Немченко, Л. В. Іванченкова, Г. О. Ткачук // Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ekhp/2012_3/files/st14.pdf

Надійшла до редколегії 25.10.2013

УДК 320

Фінансова стійкість підприємства як одна із складових його економічної безпеки / О. В. Мелень, Ю. В. Сидоренко // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ «ХПІ». – 2013. - № 66 (1039) – С. 160–165. – Бібліогр.: 11 назв.

В статті досліджені наукові наработки в області сутності поняття фінансової устойчивости и економічної безпеки підприємства. Показана суттєвість фінансової устойчивости як складової економічної безпеки підприємства.

Ключевые слова: фінансова устойчивость, економічна безпека, зовнішні и внутрішні фактори, фінансова незалежність.

Scientific use in the area essence of concepts the financial stability and economic security is investigational in the article. The significance of financial stability as a component of economic security is rotined.

Keywords: financial stability, economic security, internal and external factors, financial independence.